FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT M. POIARES MADURO fremsat den 23. marts 2004 [1]

1. *Landgericht München* har anmodet om en fortolkning af Rådets forordning (EF) nr. 1103/97 af 17. juni 1997 om visse bestemmelser vedrørende indførelsen af euroen [2] (herefter »forordning nr. 1103/97«). Euroens indførelse har haft en særlig indvirkning på hverdagen for alle økonomiske aktører i euroområdet. Landgericht München ønsker i alt væsentligt oplysninger om, hvorvidt pengebeløb, der svarer til telefontariffer med en pris pr. minut, må eller skal rundes op til nærmeste cent, når de er konverteret til euro, eller det tal, som fremkommer ved konverteringen, skal fremstå med en større nøjagtighed end den nærmeste cent. Svaret på disse spørgsmål kan påvirke et stort antal kontrakter, navnlig i medlemsstater, som har indført den fælles valuta, og hvor værdien af den mindste underenhed af den nationale valuta, som ofte anvendes i angivelsen af tariffer med en pris pr. enhed i kontrakter om levering af varer eller tjenesteydelser som f.eks. elektricitet, telekommunikation eller brændstof, er lavere end værdien af den mindste underenhed af euro (cent). Det er desuden vigtigt at påpege, at de problemer, som behandles i denne sag, sandsynligvis vil dukke op igen, hver gang en medlemsstat indfører den fælles valuta.

I — De faktiske omstændigheder i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

2. Sagsøgte i hovedsagen, O2 (Germany) GmbH & Co. OHG (herefter »O2«), som indtil april 2002 var VIAG INTERCOM GmbH & Co., er et mobiltelefonselskab med hjemsted i München (Forbundsrepublikken Tyskland). I sommeren 2002 omregnede O2 sine mobiltelefonkontrakter fra tyske mark til euro. I disse kontrakter var tarifferne angivet som en minutpris i tyske mark. Kontrakterne indeholdt også en bestemmelse om, at de enkeltbeløb, som blev faktureret for hvert telefonopkald, skulle beregnes på grundlag af enheder på 10 sekunder.

1 — Originalsprog: portugisisk.
2 — EFT L 162, s. 1.

3. O2 omregnede de forskellige minutpriser efter den omregningskurs, som blev fastsat i artikel 1 i Rådets forordning (EF) nr. 2866/98 af 31. december 1998 om omregningskurserne mellem euroen og valutaerne i de medlemsstater, der indfører euroen [3], i henhold til hvilken én euro svarede til 1,95583 DEM. Herefter rundede selskabet dem op til nærmeste cent i henhold til artikel 5, første punktum, i forordning nr. 1103/97, ifølge hvilken pengebeløb, der skal betales eller kontoføres, afrundes opad eller nedad til nærmeste cent efter omregning til euroenheden.

4. Ifølge det eksempel, som er givet af Landgericht München, omregnede sagsøgte minutprisen for opkald efter kl. 21 til fastnettet til tariffen »Genion Home« fra 0,05 DEM til 0,02556 EUR ved anvendelse af den fastlåste omregningskurs og rundede den herefter op til 0,03 EUR (nærmeste cent) efter artikel 5 i forordning nr. 1103/97. På grundlag heraf kostede en 10 minutter lang telefonsamtale 0,30 EUR (svarende til 0,59 DEM) i stedet for det tidligere beløb på 0,50 DEM (svarende til 0,26 EUR).

5. Efter at have konstateret, at kunder, som anvender denne minutpris for opkald efter kl. 21 til fastnettet, ville blive udsat for en sådan prisstigning, anlagde Verbraucher-Zentrale Hamburg e.V. (herefter »Verbraucher-Zentrale«), en forbrugerorganisation med kompetence til at forfølge overtrædelser af forbrugerbeskyttelseslove, sag ved Landgericht med påstand om, at sagsøgtes ensidige beslutning om at anvende den pågældende omregnings- og afrundingsmetode er i strid med de principper om kontraktkontinuitet og størst mulig omregningsnøjagtighed ved omregning, som ligger til grund for de relevante forordninger om indførelsen af euroen.

6. Landgericht mener, at det, for at den kan afgøre, om sagsøgtes omregnings- og afrundingspraksis er i overensstemmelse med forordning nr. 1103/97, er af afgørende betydning, at Domstolen besvarer følgende to spørgsmål:

»1) Skal artikel 5, første punktum, i forordning nr. 1103/97 forstås således, at det i et civilretligt kontraktforhold kun er en given regnings slutbeløb, eller en heri anført enkeltpost, der kan eller skal afrundes, eller udgør en kontraktligt fastsat enhedspris/tarif (her: minutprisen) ligeledes et pengebeløb, der skal betales eller kontoføres i den nævnte bestemmelses forstand? Er det relevant for besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt en tarif er et pengebeløb, der

3 — EFT L 359, s. 1.

skal betales eller kontoføres, således som udtrykket er anvendt i artikel 5 i forordning 1103/97, om denne tarif andrager et bestemt multiplum (her: seks gange) af den enhed, der ligger til grund for beregningen af regningens slutbeløb (her: 10-sekunders-takt), eller om tariffen for forbrugerne udgør den afgørende regningsstørrelse?

2) Skal forordning nr. 1103/97 (navnlig artikel 5) forstås således, at denne udgør en udtømmende ordning i den forstand, at pengebeløb, der ikke skal betales eller kontoføres (såfremt sådanne findes), ikke må afrundes på den måde, der er beskrevet i artikel 5, altså enten fortsat skal angives i den tidligere nationale valuta eller således, at det nøjagtige omregningsresultat skal angives?«

7. For at kunne besvare disse spørgsmål kræves især en fortolkning af følgende fællesskabsretlige bestemmelser.

8. Artikel 3 i forordning nr. 1103/97 bestemmer følgende:

»Indførelsen af euroen ændrer ikke betingelserne i et retligt instrument, fritager ikke for opfyldelse af betingelserne i et retligt instrument og giver ikke nogen af parterne ret til ensidigt at ændre eller bringe et sådant retligt instrument til ophør. Denne bestemmelse gælder med forbehold af parternes eventuelle aftaler.«

9. Artikel 1 fastslår følgende:

»I denne forordning forstås ved:

»– »retlige instrumenter« lovbestemmelser, administrative retsakter, retsafgørelser, aftaler, ensidige retsakter, betalingsmidler, bortset fra pengesedler og mønter, samt andre retligt bindende instrumenter«.

10. I henhold til artikel 4 i forordning nr. 1103/97 gælder følgende:

»1. Omregningskurserne vedtages som en euro udtrykt i hver af de nationale valutaer i de deltagende medlemsstater. De vedtages med seks betydende cifre.

2. Omregningskurserne afrundes eller afkortes ikke, når der foretages omregninger.

3. Omregningskurserne anvendes til omregninger begge veje mellem euroenheden og de nationale valutaenheder. Der anvendes ikke omvendte kurser afledt af omregningskurserne.

4. Pengebeløb, der skal omregnes fra den ene nationale valutaenhed til den anden, omregnes først til et pengebeløb udtrykt i euroenheden, hvilket beløb kan afrundes til mindst tre decimaler, og omregnes derefter til den anden valutaenhed. Alternative omregningsmetoder må kun anvendes, hvis de giver samme resultat.«

11. Endelig bestemmer forordningens artikel 5 følgende:

»Pengebeløb, der skal betales eller kontoføres, når der foretages en afrunding efter en omregning til euroenheden i henhold til artikel 4, afrundes opad eller nedad til nærmeste cent. Pengebeløb, der skal betales eller kontoføres, og som skal omregnes til en national valutaenhed, afrundes opad eller nedad til nærmeste underenhed, eller i tilfælde af, at der ikke findes en underenhed, til nærmeste enhed, eller i henhold til national lov eller praksis til et multiplum eller en brøkdel af den nationale valutaenheds underenhed eller enhed. Hvis anvendelsen af omregningskursen giver et resultat, der ligger nøjagtig i midten, afrundes beløbet opad.«

12. Der er indgivet skriftlige og mundtlige indlæg af O2 og Kommissionen. Jeg vil henvise til disse i forbindelse med bedømmelsen af de retlige spørgsmål, som er rejst i den nationale domstols forelæggelseskendelse.

II — Stillingtagen

A — *Indledende bemærkninger*

13. Domstolen anmodes i denne sag om at træffe afgørelse vedrørende præjudicielle spørgsmål på baggrund af det forhold, at alene omregningen og oprundingen af en kontraktligt fastsat minutpris på 0,05 DEM for bestemte opkald til 0,03 EUR resulterede i, at selv en telefonsamtale af den type på to minutter kostede den forbruger, som havde valgt den bestemte minutpris, en pfennig (0,01 DEM) mere end før omregningen. Jo længere telefonsamtale til den bestemte tarif, desto større var forhøjelsen af det beløb, der skulle betales. F.eks. koster en samtale på ti minutter ni pfennig mere, end den kostede før indførelsen af den fælles valuta. Omregnet til euro svarer 0,09 DEM til 0,05 EUR. Eftersom telekommunikationstakster og andre priser i langsigtede kontrakter stiger fra tid til anden, ville denne stigning ikke være særligt overraskende, hvis ikke den udelukkende var resultatet af omregningen til euro af et pengebeløb, som tidligere var udtrykt i DEM. Problemet opstår med andre ord, fordi forhøjelsen af det beløb, der skal

betales, ikke fremlægges som en udtrykkelig prisstigning, men i stedet er skjult i den omregningsoperation, som det er meningen skal være neutral i forhold til de kontraktligt fastsatte priser.

14. Som en indledende bemærkning er det vigtigt at påpege, at omregningen af pengebeløb, såsom kontraktligt fastsatte minutpriser, skulle finde sted senest ved udgangen af »overgangsperioden«, hvorved der i henhold til artikel 1 i Rådets forordning (EF) nr. 974/98 af 3. maj 1998 om indførelse af euroen [4] (herefter »forordning nr. 974/98«) forstås »det tidsrum, der begynder den 1. januar 1999 og slutter den 31. december 2001«.

15. Omregningen af sådanne pengebeløb skulle for det første finde sted på grundlag af det princip om retlig ækvivalens mellem euroenheden og nationale valutaenheder, som især er nedfældet i artikel 14 i forordning nr. 974/98. I denne bestemmelse fastsættes det, at »såfremt der i retlige instrumenter, der foreligger ved overgangsperiodens udløb, henvises til de nationale valutaenheder, skal disse henvisninger læses som henvisninger til euroenheden i henhold til de respektive omregningskurser« [5]. For det andet er nødvendigheden af at omregne beløb såsom kontraktligt fastsatte minutpriser også en konsekvens af princippet om, at euroen skal anvendes som eneste lovlige betalingsmiddel, når overgangsperioden er udløbet [6].

16. Dette besvarer implicit sidste del af Landgerichts andet spørgsmål. Når først overgangsperioden var udløbet, var det ikke længere en gyldig valgmulighed for O2 fortsat at operere med angivelse af de forskellige minutpriser i tyske mark, som det var tilfældet inden overgangen til euro. Både Kommissionen og O2 er enige heri.

17. Det, som mangler at blive afgjort, og som er det grundlæggende problem, med hensyn til hvilket Landgericht har anmodet Domstolen om vejledning, er, hvorvidt forhøjelser af beløb, som i sidste ende betales af forbrugere, der anvender en bestemt takst, er lovlige i henhold til forordning nr. 1103/97, for så vidt som disse forhøjelser udelukkende er resultat af en omregning af den kontraktligt fastsatte minutpris, som tidligere var udtrykt i en national valuta, til euro, efterfulgt af en afrunding til nærmeste cent.

4 — EFT L 139, s. 1.

5 — Artikel 13 i samme forordning fastsætter, at artikel 14 »finder anvendelse fra overgangsperiodens udløb«.

6 — Jf. artikel 15, stk. 1, hvoraf det konkret fremgår, at »[p]engesedler og monter denomineret i en national valutaenhed som omhandlet i artikel 6, stk. 1, skal vedblive at være lovlige betalingsmidler inden for deres respektive territoriale grænser i højst seks måneder efter overgangsperiodens udløb; denne frist kan nedsættes ved en national lov«.

18. Hvis vi konkluderer, at det i artikel 5 i forordning nr. 1103/97 kræves, at minutpriser afrundes efter de regler, der er opstillet heri, er O2's omregnings- og afrundingspraksis tilladt på trods af dens negative konsekvenser for de forbrugere, som har valgt særlige takster som f.eks. minutprisen på 0,05 DEM for opkald efter kl. 21 til fastnettet. Hvis vi på den anden side ikke anser disse beløb for at indgå i de i artikel 5 omhandlede beløb, vil denne bestemmelse ikke indeholde et krav om, at de afrundes til nærmeste cent; men det er stadig spørgsmålet, om O2 alligevel ensidigt kan foretage en sådan afrunding. Der er tre mulige svar på spørgsmålet: for det første, som O2 subsidiært har gjort gældende, at forordning nr. 1103/97 ikke indeholder et udtrykkeligt forbud mod at afrunde andre end de i artikel 5 omhandlede beløb, og at den anvendte afrundingspraksis derfor er i overensstemmelse med forordningen; for det andet, som Verbraucher-Zentrale har gjort gældende, at der i forordning nr. 1103/97 kræves den størst mulige omregningsnøjagtighed ved omregning af pengebeløb, som ligger uden for artikel 5's anvendelsesområde, og at O2's afrundingspraksis som følge heraf ikke er i overensstemmelse med forordningen; og for det tredje, at der i forordning nr. 1103/97, selv om forordningen ikke udelukker afrunding af andre end de i artikel 5 omhandlede pengebeløb, opstilles visse begrænsninger for en sådan afrunding.

19. For at behandle disse centrale spørgsmål er det nødvendigt at gøre nogle overvejelser med hensyn til de formål, som forfølges med forordning nr. 1103/97, og den sammenhæng, hvori forordningen blev vedtaget. Jeg vil derefter analysere den grundlæggende regel om kontinuitet i retlige instrumenter, som er opstillet i artikel 3 i forordning nr. 1103/97. Jeg vil hævde, at denne regel er en bestemmelse af central betydning for enhver bedømmelse af indvirkningen af euroens indførelse på gældende kontrakter. Landgerichts konkrete præjudicielle spørgsmål vil derefter blive behandlet i følgende rækkefølge: Er en minutpris som den, der er beskrevet i hovedsagen, et beløb, der skal betales eller kontoføres? Hvis dette ikke er tilfældet, må et sådant beløb afrundes efter omregningen til euro? Hvis det er tilladt at foretage afrunding af beløb, der ikke skal betales eller kontoføres, hvilke begrænsninger følger i så fald af forordning nr. 1103/97, såfremt den ene part i kontrakten ensidigt beslutter, at disse beløb skal afrundes.

B — *Formålene med forordning nr. 1103/97*

20. Den retssikkerhedsgaranti, som af Domstolen er anerkendt som et almindeligt fællesskabsretligt princip [7], er det grundlæggende princip for forordning nr. 1103/97.

7 — Jf. f.eks. dom af 13.11.1990, sag C-331/88, Fedesa m.fl., Sml. I, s. 4023, præmis 7-11, af 29.2.1996, sag C-110/94, Inzo mod Belgiske Staat, Sml. I, s. 857, præmis 21, og af 20.3.1997, sag C-24/95, Land Rheinland-Pfalz mod Alcan Deutschland, Sml. I, s. 1591, præmis 29-37.

21. Jeg skal gøre opmærksom på, at forordning nr. 1103/97 trådte i kraft i alle medlemsstater den 20. juni 1997, et godt stykke tid før forordning nr. 974/98 om indførelse af euroen og forordning nr. 2866/98 om omregningskurserne mellem euroen og valutaerne i de medlemsstater, der indfører euroen, trådte i kraft. Dette forhold i sig selv vidner om betydningen af at garantere retssikkerhed for alle økonomiske aktører i Fællesskabet gennem vedtagelsen af reglerne i forordning nr. 1103/97, navnlig reglerne om kontinuitet i retlige instrumenter og omregning og afrunding af pengebeløb.

22. Det var af afgørende betydning at sikre, at overgangen til den nye valuta ikke skabte ustabilitet i kontraktforhold og usikkerhed blandt økonomiske aktører med hensyn til konsekvenserne af indførelsen af euro. Der måtte, på en ensartet måde så hurtigt og så klart som muligt, garanteres kontinuitet, i euro, i værdien af beløb udtrykt i nationale valutaenheder, da en manglende kontinuitet — f.eks. i tilfælde af en lav nøjagtighed ved omregningsoperationer — kunne resultere i en farlig ustabilitet i priserne til skade for forbrugerne [8]. I denne sammenhæng giver reglerne i forordning nr. 1103/97 en ensartet ramme, hvormed man hindrer usikkerhed blandt økonomiske aktører.

C — *Reglen om kontinuitet i retlige instrumenter i artikel 3 i forordning nr. 1103/97*

23. I artikel 3 i forordning nr. 1103/97 fastsættes den grundlæggende regel om kontinuitet i retlige instrumenter, som er et overordnet princip for hele processen med indførelsen af den fælles valuta.

24. Princippet om kontraktkontinuitet, »pacta sunt servanda«, er et almindeligt retligt princip, som Domstolen udtrykkeligt har karakteriseret som »et grundlæggende princip i enhver retsorden« [9]. Artikel 3 har imidlertid et bredere anvendelsesområde end alene hævdelsen af dette princip, i det omfang den sikrer, at alle betingelser i retlige instrumenter forbliver uberørte af indførelsen af den nye valuta. I henhold til artikel 1 omfatter retlige instrumenter bl.a., foruden kontrakter, også lovbestemmelser og administrative retsakter. Artikel 3 kan derfor ikke betragtes blot som en regel, der skal henlede opmærksomheden på, at der findes regler i medlemsstaternes lovgivning, som bekræfter det almindelige princip om kontraktkontinuitet i forbindelse med indførelsen af en ny valuta. Dette fremgår særlig tydeligt, når vi tager nogle af de særlige grunde til, at artikel 3 blev medtaget i forordning nr. 1103/97, i betragtning.

8 — I femte og syvende betragtning til forordning nr. 1103/97 omtales udtrykkeligt behovet for at tage hensyn til forbrugernes stilling i forbindelse med overgangen til euro.

9 — Jf. dom af 16.6.1998, sag C-162/96, Racke mod Hauptzollamt Mainz, Sml. I, s. 3655, præmis 49.

25. Euro-forordningerne, herunder forordning nr. 1103/97, er udarbejdet »for at sikre navnlig forbrugerne en afbalanceret overgang« [10]. En sådan overgang må med andre ord, som Landgericht har påpeget, ikke belaste forbrugerne uforholdsmæssigt. Desuden var disse forbrugerbeskyttelseshensyn en af årsagerne til, at artikel 3 blev medtaget i forordning nr. 1103/97 [11].

26. I den konkrete sammenhæng med forberedelsen af overgangen til den fælles valuta er det forståeligt, at forbrugerne skulle kunne være sikre på, at kontraktlige betingelser, navnlig de betingelser, som fastsætter priserne udtrykt i nationale valutaenheder, ikke ville blive ændret, udelukkende fordi disse pengebeløb blev omregnet til euro.

27. Foruden at vedrøre forbrugerbeskyttelse omhandlede artikel 3 i forordning nr. 1103/97 også et beslægtet spørgsmål, idet den imødekom berettigede bekymringer med hensyn til mulige negative konsekvenser for prisstabiliteten i euroområdet som følge af indførelsen af den fælles valuta. I forbindelse med overgangen til euro kunne hindringen af mulige prisstigninger, som udelukkende skyldtes indførelsen af euro, ikke blot overlades til de forskellige medlemsstaters nationale love og deres mekanismer til at forhindre prisændringer. Artikel 3 udgør også en vigtig bestemmelse med henblik på at sikre ensartethed med hensyn til opnåelsen af målet om at fastholde prisstabilitet i processen med overgangen til den nye valuta. Euroens indførelse er en central begivenhed i gennemførelsen af den europæiske fælles pengepolitik, og fastholdelse af prisstabilitet er som bekendt hovedmålet for fastlæggelsen og gennemførelsen af denne politik, sådan som det udtrykkeligt er angivet i artikel 4, stk. 2, EF [12].

28. Artikel 3 i forordning nr. 1103/97 er en bestemmelse, som har central betydning for hele processen med indførelsen af euroen. Der kan ud fra den regel om kontinuitet i retlige instrumenter, som er fastslået i artikel 3, og ud fra princippet om retlig ækvivalens mellem euroen og de nationale valutaenheder udledes et neutralitetsprincip, som ligger til grund for euro-forordningerne [13]. I henhold til dette neutralitetsprincip kan omregningen af nationale monetære

10 — Jf. femte betragtning til forordning nr. 1103/97.

11 — Syvende betragtning bekræfter, at »bestemmelserne om kontinuitet [kan] kun [...] give de økonomiske agenter, herunder navnlig forbrugerne, den nødvendige retlige sikkerhed og transparens, hvis de træder i kraft så snart som muligt« (min fremhævelse).

12 — Artikel 4, stk. 2, EF fastsætter følgende: »[S]ideløbende hermed og i overensstemmelse med denne traktats bestemmelser samt tidsplanen og fremgangsmåderne heri skal [...] [medlemsstaternes og Fællesskabets] virke indebære uigenkaldelig fastlåsning af vekselkurserne, der fører til indførelse af en fælles valuta, ecuen, og fastlæggelse og gennemførelse af en fælles penge- og valutakurspolitik, der skal have som hovedmål at fastholde prisstabilitet« (min fremhævelse).

13 — Visse nationale lovgivninger, som skal sikre, at nationale retlige systemer og monetære systemer er i overensstemmelse med euro-forordningerne, bekræfter udtrykkeligt dette neutralitetsprincip med hensyn til gældende retlige instrumenter. Det er f.eks. tilfældet med artikel 6 i den spanske lov nr. 46/98 af 17.12.1998 om indførelse af euroen, som fastslår: »det forhold, at peseta erstattes af euro, ændrer ikke værdien af tilgodehavender eller gæld, uanset karakteren heraf, idet værdien er den samme som den værdi, de havde ved overgangen til euro, selv om der ikke er kontinuitet« (uofficiel oversættelse).

enheder til euro ikke ændre værdien af gæld eller tilgodehavender, som følger af et retligt instrument. Værdien af denne gæld eller disse tilgodehavender skal forblive uændret i forhold til værdien heraf inden redenomineringen af den monetære enhed. Indførelsen af euroen skal betragtes som en neutral begivenhed med hensyn til retlige instrumenter, der eksisterer på det tidspunkt, hvor indførelsen finder sted, herunder værdien af alle pengebeløb omhandlet i disse instrumenter. Dette er i overensstemmelse med formålet med forordning nr. 1103/97, nemlig at sikre, at de ændringer, som er påkrævet ved indførelsen af euroen, holdes på et minimum til gavn for forbrugerne og for at undgå en inflationstendens.

29. Selv om artikel 3 blot skulle bekræfte et almindeligt retligt princip [14], som også er anerkendt i de forskellige nationale retssystemer, fremgår det klart af ordlyden af denne bestemmelse og af målene med forordning nr. 1103/97, at den har selvstændige retsvirkninger [15]. Selv om en økonomisk aktør i medfør af nationale bestemmelser i visse medlemsstater havde lov til ensidigt at ændre retlige instrumenter, eller mere specifikt en kontraktbetingelse, til skade for forbrugerne, udelukkende på grund af overgangen til euro, ville anvendelsen af sådanne nationale bestemmelser rent faktisk være udelukket på grund af artikel 3 [16].

30. For så vidt som artikel 3 i forordning nr. 1103/97 er en relevant regel med hensyn til beskyttelse og anvendelse af euro under indførelsen heraf, er den en del af Fællesskabets fælles, samlede monetære lovgivning for så vidt angår de deltagende medlemsstater [17]. I denne henseende udgør artikel 3 en civilretlig naturlig følge af euro-forordningerne, som går forud for modstridende nationale bestemmelser i den lov, som gælder for kontrakten, lex contractus. Dette er fuldt forståeligt, hvis vi tænker på, at artikel 3 blev medtaget i forordning nr. 1103/97 for at sikre, at der blev opnået en ensartet grad af beskyttelse af den fælles valuta sammen med en høj grad af retlig sikkerhed og transparens under processen med dens indførelse.

31. De rammer for euroen, som blev opstillet med forordning nr. 1103/97 og nr. 974/98, fremhæver derfor følgende principper og regler: 1) princippet om, at euroen skal anvendes som eneste lovlige betalingsmiddel, som erstatter nationale valutaer; 2) retlig ækvivalens mellem euroen og nationale

14 — Som der også udtrykkeligt er henvist til i syvende betragtning til forordning nr. 1103/97.

15 — Der foregår en betydningsfuld debat i retlige kredse i Tyskland om dette spørgsmål. Se Ritter, Jan Wilhelm, *Euro-Einführung und IPR unter besonderer Berücksichtigung nachehelicher Unterhaltsverträge*, Lang, Frankfurt a.M., 2003, s. 91-117, på s. 117, og Hahn, Marie-Therese, *Europäische Währungsumstellung und Vertragskontinuität: eine Rechtsvergleichende Analyse aus der Perspektive Deutschlands, Frankreichs und Großbritanniens unter Berücksichtigung der Verordnung (EG) Nr. 1103/97*, Lang, Frankfurt a. M., 1999, s. 101-114.

16 — Med den indlysende undtagelse, hvor andet eventuelt er aftalt af parterne, som det udtrykkeligt er angivet i artikel 3.

17 — Jf. ottende betragtning til forordning nr. 1103/97, hvori det anerkendes, at indførelsen af euro betyder en ændring i medlemsstaternes monetære lovgivning.

valutaenheder; 3) reglen om kontinuitet i retlige instrumenter og neutralitet hvad angår værdien af pengebeløb omhandlet i disse retlige instrumenter; og 4) princippet om kontraktfrihed. De antager alle særlig betydning, når det skal afgøres, om den ene kontraktpart i henhold til euro-forordningerne, navnlig forordning nr. 1103/97, ensidigt kan beslutte at runde enhedspriser op til nærmeste cent, når denne afrunding direkte forårsager en væsentlig ændring i andre økonomiske aktørers endelige monetære forpligtelser [18].

D — *Spørgsmålet, om en pris som den, der er beskrevet af Landgericht München, er et beløb, der skal betales eller kontoføres*

32. Det forhold, at artikel 3 i forordning nr. 1103/97 fastsætter, at indførelsen af euro ikke må medføre en ændring af betingelserne i et retligt instrument eller en fritagelse for opfyldelse af betingelserne i et retligt instrument og heller ikke må give nogen af parterne ret til ensidigt at ændre en betingelse i et retligt instrument, kunne lade formode, at alle priser, som er udtrykt i en national valuta, som væsentlige kontraktbetingelser, skal omregnes til euro med den størst mulige nøjagtighed. Imidlertid kan der i processen med overgang fra en valuta til en anden rent faktisk være praktiske omstændigheder, som i nogle tilfælde kræver, at der foretages en afrunding [19]. Det er derfor ikke overraskende, at forordning nr. 1103/97 giver mulighed for og regulerer afrunding i forbindelse med visse pengebeløb.

33. Artikel 5 fastsætter, at afrunding til nærmeste cent først og fremmest anvendes for pengebeløb, der skal betales. Selv om der ikke findes nogen definition i euro-forordningerne af pengebeløb, der skal betales, er O2 og Kommissionen enige om, at »pengebeløb, der skal betales«, omfatter alle former for tilgodehavender i penge [20].

34. I strid med O2's opfattelse kan en minutpris imidlertid ikke i sig selv betragtes som et beløb, der skal betales, fordi den ikke i sig selv udgør et tilgodehavende i penge. Først når det vides, hvor mange minutter en telefonsamtale har varet, er de nødvendige data til rådighed, så det kan konstateres, hvilket beløb der skal betales for et bestemt opkald. Det er i det præcise øjeblik, en kunde bliver debitor i forhold til telefonselskabet

18 — Denne ændring skyldes en aritmetisk effekt af multiplikation, som betyder, at en lille ændring, som følger af omregningen og afrundingen af en pris pr. enhed, øges i de endelige beløb, der skal betales, alt efter hvor mange enheder der er købt.

19 — Martin Mélendez, Maria Teresa, *El Euro — Paridad, continuidad, conversion y redondeo*, La Ley, Madrid, 2001, s. 234-238, giver eksempler på tidligere afrundingsregler, som er anvendt i Spanien i det 19. århundrede og i Det Forenede Kongerige i det 20. århundrede.

20 — Se også *The Introduction of the euro and the rounding of currency amounts*, DGII/C4-SP(99), ajourført februar 1999, s. 10.

med hensyn til et specifikt pengebeløb. Hvis kunden ikke foretager nogen telefonopkald i et givet tidsrum, eksisterer der tydeligvis ikke noget tilgodehavende i penge, selv om den fastsatte minutpris stadig er fuldt ud gyldig.

35. Årsagen til, at de beløb, som udtrykkeligt er angivet i artikel 5 i forordning nr. 1103/97, afrundes til nærmeste cent, er, som Kommissionen har påpeget, af praktisk art og en direkte følge af det forhold, at euroen er opdelt i et hundrede cent, og der ikke er noget lovligt betalingsmiddel i form af underenheder af cent [21]. De i artikel 5 omhandlede pengebeløb er derfor de pengebeløb, som efter omregning, af praktiske årsager, ikke muliggør en højere nøjagtighed end til den nærmeste cent. Disse praktiske årsager retfærdiggør imidlertid ikke en afrunding til nærmeste cent af en minutpris, da en sådan pris ikke i sig selv udgør et tilgodehavende i penge.

36. Artikel 5 anvender den samme regel om afrunding til nærmeste cent for beløb, der skal kontoføres. Heller ikke her giver euroforordningerne en definition af disse beløb. Som Kommissionen har påpeget i sine skriftlige indlæg, indeholder denne kategori beløb, som anvendes til regnskabsformål, i kontoudtog og i balancer. Selv om disse beløb muligvis ikke er de slutbeløb, der skal betales, repræsenterer de i sidste ende tilgodehavender i penge. En minutpris er tydeligvis ikke i sig selv et beløb, som skal bogføres i telefonselskabers regnskaber. Minutprisen anvendes ganske enkelt til de mellemudregninger [22], som er nødvendige for at fastsætte de beløb, der skal betales (som f.eks. regningens slutbeløb) og bogføres (f.eks. vedrørende prisen for hvert enkelt telefonopkald).

37. De praktiske årsager, som retfærdiggør afrundingen til nærmeste cent af slutbeløb, der skal betales eller bogføres, retfærdiggør heller ikke afrundingen til nærmeste cent af en minutpris, som kun anvendes under beregningen af disse beløb.

38. Det forhold, at beregningen af prisen for hvert telefonopkald i henhold til, hvad Landgericht har oplyst, i sidste ende ikke engang er baseret på minutprisen, men på en sjettedel af dette beløb svarende til en enhedspris for 10 sekunder, gør det utænkeligt, at minutprisen skal betragtes som et beløb, der skal kontoføres, og som skal afrundes til nærmeste cent efter omregnin-

21 — Artikel 2 i forordning nr. 974/98 fastsætter følgende: »Fra den 1. januar 1999 skal valutaen for de deltagende medlemsstater være euroen. Valutaenheden skal være én euro. Én euro opdeles i et hundrede cent.« Artikel 3 i samme forordning fastsætter: »De deltagende medlemsstaters valutaer erstattes med euroen til omregningskurserne.«

22 — Begrebet »mellemudregninger« nævnes udtrykkeligt i 11. betragtning til forordning nr. 1103/97.

gen til euro. I nærværende sag er minutprisen faktisk ikke engang et beløb, der direkte anvendes i beregningen af den pris, som skal faktureres for hvert telefonopkald.

39. Jeg kan derfor ikke tilslutte mig O2's påstand om, at udtrykket »pengebeløb, der skal betales eller kontoføres«, i artikel 5 i forordning nr. 1103/97 omfatter alle pengebeløb. Denne bestemmelse fastsætter ikke, at *»alle pengebeløb«* skal afrundes til nærmeste cent. Den fastsætter, at *»pengebeløb, der skal betales eller kontoføres,* når der foretages en afrunding efter en omregning til euroenheden i henhold til artikel 4, afrundes opad eller nedad til nærmeste cent« [23].

40. At alle pengebeløb, som er udtrykt i en deltagende medlemsstats nationale valuta, skal omregnes til euro, betyder ikke, at de nødvendigvis skal afrundes til nærmeste cent. O2 har gjort gældende, at der, hver gang der foretages en omregning af et pengebeløb, skal være en afrunding til nærmeste cent, men har ikke fremført nogen argumenter til støtte for denne konklusion.

23 — Min fremhævelse.

41. Artikel 5 i forordning nr. 1103/97 anerkender tværtimod, at en omregning ikke nødvendigvis kræver en afrunding. Denne bestemmelse fastslår faktisk, at afrunding til nærmeste cent finder sted for »pengebeløb, der skal betales eller kontoføres, *når der foretages en afrunding* efter en omregning til euroenheden i henhold til artikel 4« [24]. Jeg er derfor uenig med O2, som har gjort gældende, at artikel 4 gør det muligt at foretage omregning og afrunding, mens artikel 5 kun omhandler fremgangsmåderne ved afrunding. Omregning og efterfølgende afrunding er to vidt forskellige operationer. Artikel 4 opstiller betingelserne for, hvordan omregningen til euro af pengebeløb udtrykt i nationale valutaenheder finder sted [25]. Den omhandler ikke afrunding af de omregnede pengebeløb [26]. Dette spørgsmål behandles i artikel 5 med hensyn til pengebeløb, der skal betales eller kontoføres.

42. Jeg mener derfor, at det første spørgsmål bør besvares med, at et beløb såsom en minutpris ikke er et beløb, der skal betales

24 — Min fremhævelse.

25 — Artikel 4, stk. 4, fastsætter også, hvordan omregningen af den ene nationale valutaenhed til den anden skal finde sted. Dette er tydeligvis ikke et problem af interesse for nærværende sag.

26 — Artikel 4 omtaler kun afrunding i to tilfælde, som begge ligger uden for rammerne af analysen af nærværende sag. For det første indeholder artikel 4, stk. 2, et forbud mod at afrunde eller afkorte omregningskurserne, som i medfør af artikel 4, stk. 1, skulle vedtages med seks betydende cifre. Denne bestemmelse vedrører tydeligvis ikke afrunding af pengebeløb, efter at der er foretaget omregning til euro. For det andet fastsætter artikel 4, stk. 4, de nøjagtige regler, herunder en regel om afrunding, for omregning af pengebeløb fra den ene valutaenhed til den anden, som også ligger uden for rammerne af analysen af nærværende sag.

eller kontoføres, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 5 i forordning nr. 1103/97. Beløb såsom en minutpris er pengebeløb, der anvendes i de mellemudregninger, som foretages for at bestemme de beløb, der skal betales eller kontoføres.

43. Da de i artikel 5 omhandlede pengebeløb er pengebeløb, som efter en omregning, af praktiske årsager, ikke muliggør en højere nøjagtighed end til nærmeste cent, er det kun slutbeløbet i en telekommunikationsregning, der nødvendigvis skal afrundes til nærmeste cent.

44. For så vidt angår enkeltbeløb svarende til prisen for hvert enkelt telefonopkald kan en afrunding til nærmeste cent være tilladt, hvis prisen for hvert enkelt telefonopkald (af praktiske årsager, der vedrører bogføring, eller på baggrund af de specifikke kontraktbetingelser, som parterne har aftalt) skal kontoføres individuelt. Hvis der finder en afrunding sted under disse omstændigheder, vil den rent faktisk være tilbøjelig til at have en neutral indvirkning på det slutbeløb på regningen, som skal betales. Da den individuelle pris på hvert enkelt telefonopkald afhænger af dette opkalds varighed, og dette element er variabelt, vil afrundingen, enten opad eller nedad, være tilfældig, hvorved regningens slutbeløb bliver stort set det samme, som hvis der havde været en højere nøjagtighed med hensyn til de individuelle beløb på regningen [27].

E — *Spørgsmålet, om et beløb såsom en minutpris, som anvendes i mellemudregninger, må afrundes efter omregning til euro*

45. Som nævnt ovenfor, fastsætter artikel 5, at beløb, der skal betales eller kontoføres, kan afrundes til nærmeste cent, og der er ingen bestemmelse i forordning nr. 1103/97, som støtter den konklusion, at beløb, der anvendes i mellemudregninger, også skal afrundes til nærmeste cent. Som Kommissionen har påpeget, er der ingen praktiske årsager, der retfærdiggør et forbud mod at bevare en nøjagtighed, der er højere end til den nærmeste cent i et mellembeløb, som ganske enkelt ikke er omfattet af afrundingsreglerne i artikel 5.

27 — Det forhold, at der i henhold til forordning nr. 1103/97 rundes opad, når omregningen giver et resultat, der ligger nøjagtig i midten, betyder, at der er større sandsynlighed for, at der rundes opad, end at der rundes nedad. Antallet af telefonopkald, hvis individuelle pris som et beløb, der skal kontoføres, kan medføre en afrunding opad, vil med andre ord være tilbøjeligt til at være større end opkald, hvor der rundes nedad. Denne virkning vil imidlertid være ubetydelig og er, hvad der er vigtigst, en følge af, at forordningens artikel 5 fastsætter, at der skal rundes opad, når omregningen af beløb, der skal betales eller kontoføres, giver et resultat, det ligger nøjagtig i midten.

46. Omvendt vil en afrunding af beløb såsom minutpriser, der anvendes i mellemudregninger, selv om der er tale om afrunding til nærmeste cent, ikke være udelukket ved forordning nr. 1103/97, når blot de pågældende økonomiske aktører, dvs. de kontraherende parter, har aftalt en sådan afrunding. Princippet om kontraktfrihed er udtrykkeligt anerkendt i artikel 3, og der er ingen grund til at indskrænke den frihed i forbindelse med afrunding opad eller nedad til nærmeste cent af beløb, som anvendes i mellemudregninger. Det forhold, at forordningens artikel 5 ikke bestemmer, at disse beløb skal afrundes, kan på den anden side ikke fortolkes som et forbud mod en sådan afrunding.

47. Vi må imidlertid være klar over, at det, der ved en afrunding tjenes af den ene part, tabes af den anden part, dvs. at summen af det, der tjenes, og det, der tabes, er nul. Derfor vil en aftale om, at der foretages en afrunding, være meget usædvanlig, fordi det er højst usandsynligt, at den ene af kontraktens parter vil være villig til at acceptere de tab, som nødvendigvis vil være resultatet af afrundingen af minutpriser, som anvendes i mellemudregninger, udelukkende til den anden af kontraktens parters fortjeneste.

48. Det følger af ovenstående betragtninger, at en afrunding til nærmeste cent af en enhedspris, der anvendes i mellemudregninger, er i overensstemmelse med forordning nr. 1103/97, under forudsætning af at de pågældende parter har aftalt en sådan afrunding. I nærværende sag blev afrundingen af minutpriser anvendt i mellemudregninger imidlertid ensidigt besluttet af O2.

49. Der er ingen bestemmelser i forordning nr. 1103/97, der udtrykkeligt forbyder en afrunding, som er ensidigt besluttet af den ene af kontraktens parter, af det tal, som er resultatet af omregningen til euro af en enhedspris, som anvendes i mellemudregninger med henblik på at bestemme beløb, der skal betales af den anden part eller føres på dennes konto. Kommissionen har i sine skriftlige indlæg med føje henledt opmærksomheden på dette, idet den bekræfter, at artikel 5 ikke forbyder afrunding af andre pengebeløb end dem, der udtrykkeligt er angivet i denne bestemmelse. For det første skulle et sådant forbud udtrykkeligt have været formuleret. For det andet skulle det fornødne antal decimaler have været angivet i artikel 5. I modsætning til, hvad Verbraucher-Zentrale har argumenteret i hovedsagen, vil det ikke være nødvendigt, at en økonomisk aktør som O2 angiver den omregnede minutpris med den størst mulige nøjagtighed. Lad mig desuden minde om, at 11. betragtning til forordning nr. 1103/97 fastslår, at de regler for afrunding, som er fastsat i forordningen, »ikke [berører] afrundingspraksis, sædvaner eller nationale bestemmelser, som giver mellemudregninger større nøjagtighed«. Denne betragtning stemmer helt klart ikke overens med det argument, at standardsystemet altid skal være det system, der indebærer den største nøjagtighed.

50. Imidlertid betyder det forhold, at der i princippet kan foretages en ensidig afrunding af et pengebeløb, som anvendes til at udregne et beløb, der skal betales eller kontoføres, ikke, at en sådan afrunding ikke er underlagt begrænsninger, som direkte følger af forordning nr. 1103/97. I artikel 3 i forordning nr. 1103/97 opstilles den grundlæggende regel om kontinuitet i kontraktbetingelser. I det omfang minutpriser udgør væsentlige betingelser i kontrakten, skal en ensidig beslutning om at afrunde disse priser nødvendigvis vurderes i lyset af denne regel. I overensstemmelse hermed, og modsat O2's opfattelse, er der en fællesskabsretlig bestemmelse, som kan pålægge den ensidige afrunding af minutpris-tariffer, som er fastsat i en kontrakt med selskabets kunder, restriktioner.

F — *Restriktioner i henhold til forordning nr. 1103/97, hvor den ene part i en kontrakt ensidigt beslutter at afrunde de enhedspriser, som anvendes i mellemudregninger*

51. Der er en klar forskel mellem på den ene side beløb, der skal betales eller kontoføres, og på den anden side beløb, der anvendes i mellemudregninger. Vi kan imidlertid ikke helt adskille disse to typer pengebeløb og forbigå den kendsgerning, at beløb, som anvendes i mellemudregninger, spiller en stor rolle ved fastsættelsen af de beløb, der skal betales eller kontoføres. Der er ingen tvivl om, at en økonomisk aktørs ensidige afrunding af et beløb, som anvendes ved beregningen af et samlet beløb, der skal betales eller kontoføres, kan have en væsentlig indvirkning på fastsættelsen af størrelsen af dette samlede beløb, til skade for andre økonomiske aktører [28].

52. Dette er netop, hvad der sker, når et telefonselskab som O2 beslutter at runde sine forskellige minuttakster op til nærmeste cent efter at have omregnet dem til euro. For så vidt som denne afrunding medfører en forhøjelse af det beløb, der skal betales eller kontoføres for telefonopkald foretaget af kunder, som anvender en særlig minutpris (f.eks. taksten på 0,05 DEM for opkald efter kl. 21 til fastnettet), er det en direkte overtrædelse af den regel om kontinuitet i kontraktbetingelser, som er indeholdt i artikel 3 i forordning nr. 1103/97.

53. Denne afrunding indebærer en ensidig ændring af en bestemt kontraktligt fastsat betingelse, i medfør af hvilken parterne

28 — Risikoen for, at ensidig afrunding til nærmeste cent af enhedspriser, navnlig på telekommunikationsområdet, ville få væsentlige konsekvenser for de endelige beløb, som forbrugerne skulle betale, blev vurderet korrekt af nogle af medlemsstaterne. Den danner også baggrund for gældende bestemmelser i national lovgivning, som skulle forberede nationale retssystemer på indførelsen af euro. Et godt eksempel ses i artikel 11, stk. 2, i den spanske lov nr. 46/1998 af 17.12.1998, ændret ved lov nr. 9/2001 af 4.6.2001, i henhold til hvilken enhedspriser, herunder telekommunikationspriser, efter omregning skal udtrykkes med seks decimaler.

havde aftalt en bestemt minutpris for opkald foretaget efter et bestemt tidspunkt og inden for en bestemt tarif. Ingen af kontraktens parter indgik aftale om en bestemt minutpris i forventning om kun at foretage telefonopkald af et minuts varighed. Den pågældende takst gjorde derimod parterne i stand til at beregne den sandsynlige pris for hvert enkelt telefonopkald, uanset varigheden, og den samlede pris for alle foretagne telefonopkald. Følgelig skal konsekvenserne af afrundingen af minutprisen vurderes i lyset af konsekvenserne for prisen for hvert enkelt telefonopkald eller den samlede pris for alle foretagne telefonopkald (idet disse beløb er »beløb, der skal betales eller kontoføres«).

54. Jeg er derfor ikke enig med Kommissionen, når den udtrykkeligt har hævdet, at nøjagtighed i omregning er et helt andet spørgsmål end kontraktkontinuitet, og udtalt, at nærværende sag ikke drejer sig om kontinuitet i kontraktbetingelser, men udelukkende om graden af nøjagtighed i forbindelse med omregningen til euro. Jeg mener, at der er en tæt sammenhæng mellem nøjagtighed i omregning af minutpriser og kontinuitet i kontraktbetingelser, fordi en kontraktligt aftalt minutpris rent faktisk er en betingelse i kontrakten. Generelt set kan bevarelsen af en højere nøjagtighed end til nærmeste cent i tilfælde, hvor en bestemt enhedspris er aftalt i kontrakten, være nødvendig for at sikre kontinuiteten i den kontraktbetingelse, som fastsætter prisen. Dette står især klart, hvis vi husker på, at det på ingen måde var hensigten, at forordning nr. 1103/97 skulle tillade, at der skete prisstigninger udelukkende som følge af omregningen af nationale valutaenheder til euro. For at undgå sådanne gradvise ændringer er det afgørende, at artikel 3 i forordning nr. 1103/97 fortolkes således, at der under visse omstændigheder skal bevares en højere nøjagtighed i omregningen end til nærmeste cent, hvad angår pengebeløb, som anvendes i mellemudregninger.

55. Jeg mener ikke, at forordning nr. 1103/97 (og navnlig artikel 3) tillader, at en kontraktbetingelse ændres på denne måde gennem en afrundingspraksis som den, O2 ensidigt har anvendt. I det omfang der i realiteten er tale om en faktisk forhøjelse af det beløb, der skal betales for opkald foretaget efter kl. 21 af alle kunder, som har valgt »Genion Home«-tariffen, er den kontraktligt fastsatte minutpris blevet ændret. I alt væsentligt var det i en kontrakt mellem O2 og selskabets kunder aftalt, at der skulle betales et beløb på 0,50 DEM for hver ti minutters telefonsamtale efter kl. 21. Den minutpris, som forbrugerne skulle betale for telefonopkald efter kl. 21, var ikke den *eneste* betingelse i kontrakten, men det var ganske bestemt *en af* betingelserne i kontrakten, som var aftalt mellem O2 og hver enkelt kunde. Der er ingen tvivl om, at en afrundingspraksis som den, O2 ensidigt har anvendt, ændrer ved denne kontraktbetingelse, og følgelig bryder kontinuiteten i denne, til skade for alle kunder, som foretager et telefonopkald efter kl. 21.

56. For så vidt som denne forhøjelse fremstår som alene resultatet af omregningen af beløb, som tidligere var udtrykt i tyske mark, til euro, er den i strid med artikel 3 i forordning nr. 1103/97.

57. O2 har for at modbevise denne analyse gjort gældende, at den afrunding til nærmeste cent, som selskabet har anvendt som praksis, er neutral med hensyn til prisforhøjelser til skade for dets kunder. Til støtte for denne konklusion har selskabet anført, at afrundingen til nærmeste cent af alle de kontraktligt fastsatte minutpriser i sidste ende ikke skadede kunderne betragtet som helhed, idet en omregning af 14 minutpriser ganske vist resulterede i prisstigninger i syv tilfælde, men i de syv andre tilfælde blev de omregnede priser rundet nedad og var således til forbrugernes fordel.

58. Denne udtalelse forbigår imidlertid for det første, at det, der er relevant med hensyn til reglen om kontraktkontinuitet, er følgerne for hver enkelt kontraktbetingelse, som er aftalt med hver enkelt kunde, og ikke de overordnede følger for kundekontrakter som helhed. For at forstå dette er det tilstrækkeligt at bemærke, at nogle kunder måske har indgået aftale med O2 om kun at gøre brug af visse specifikke minuttakster. Men heller ikke O2's påstand om, at afrundingen vil være neutral for en forbruger, som anvender alle takster i samme omfang, synes at kunne holde til en nærmere undersøgelse. De syv minutpriser, som blev rundet opad, resulterede faktisk i en stigning, som var større end reduktionen af de priser, som blev rundet nedad. Selv om vi (hvad der ikke er korrekt) undlader at betragte hver enkelt af de individuelle minutpriser som en kontraktbetingelse, men i stedet tager de 14 minutpriser i »Genion Home«-tariffen som en samlet helhed, er den afrundingspraksis, som O2 ensidigt har anvendt, med andre ord ikke neutral. Den resulterer også i en prisforhøjelse for forbrugerne betragtet som helhed [29].

59. Disse betragtninger foranlediger mig til at understrege, at den ensidige beslutning, om minutprisen for »Genion Home«-tariffen skal afrundes eller ikke, træffes i en klassisk situation med informationsmæssig asymmetri (hvor den ene part sidder inde med en viden, som den anden ikke har). Den indebærer en reel risiko for opportunistisk adfærd fra den kontraherende parts side, som besidder detaljerede oplysninger om sine kunders præferencer, de hyppigst anvendte minutpriser og den gennemsnitlige

29 — Dette kan illustreres med et eksempel med O2's kunde X, der månedligt foretager telefonopkald på i alt 420 minutter til »Genion Home«-tariffen (gennemsnitligt 14 minutter om dagen). For at kunne tage alle 14 minutpriser i betragtning på lige fod må vi, hvis vi skal følge O2's ræsonnement, antage, at disse 420 minutter er ligeligt fordelt mellem de 14 forskellige minutpriser, hvilket giver 30 minutter til hver enkelt minutpris i den pågældende måned. Efter de nødvendige udregninger fremgår det, at kunde X som følge af omregningen og den efterfølgende afrunding til nærmeste cent af de forskellige priser, som O2 ensidigt har anvendt, skal betale 0,22 DEM mere (ved omregning svarende til 0,11 EUR) for de foretagne telefonopkald end for omregningen til euro. Det synes næsten overflødigt at gøre opmærksom på, hvor store tal der er tale om, når denne tilsyneladende ubetydelige forhøjelse af, hvad kunde X skal betale, multipliceres med det samlede antal kunder hos O2, som benytter »Genion Home«-tariffen.

varighed af telefonopkald for hver enkelt takst, dvs. alle oplysninger om de omkostninger og fordele, som sandsynligvis vil være resultatet af en beslutning om at afrunde sådanne priser til nærmeste cent.

60. Set i lyset af forordning nr. 1103/97 udgør den omstændighed alene, at der er en risiko for opportunistisk adfærd, en gyldig grund til at hindre O2 i at træffe en *ensidig* beslutning *uden begrænsninger* om at afrunde de forskellige minutpriser, som tidligere er aftalt med kunderne, selv om afrundingen foretages uden forskel for alle minutpriser inden for den samme tarif. For det første kan afrundingen til nærmeste cent af sådanne minutpriser føre til en forhøjelse af summen af de beløb, der skal betales eller kontoføres for telefonopkald, en forhøjelse, som ikke havde fundet sted uden omregningen. For det andet kan det reelle omfang af denne forhøjelse, på grund af ovennævnte informationsmæssige asymmetri, ikke vurderes med tilnærmelsesvis nøjagtighed af en udenforstående.

61. Hvis en økonomisk aktør som O2 som et led i den informationsmæssige asymmetri opdager, at en afrunding til nærmeste cent er fordelagtig, vil selskabet sandsynligvis beslutte at foretage en sådan afrunding. Hvis det derimod opdager, at det vil miste penge som følge af afrundingen, vil det vælge at bevare en højere nøjagtighed i omregningen for at undgå tab. Under alle omstændigheder er den økonomiske agent, som har fordel af den informationsmæssige asymmetri, i den privilegerede position at kunne træffe en ensidig beslutning om at forhøje de priser, som er aftalt med kunderne, ved at udnytte en angiveligt neutral begivenhed såsom overgangen fra en national valuta til euro til at tilsløre forhøjelsen.

62. Artikel 3 i forordning nr. 1103/97 skal derfor fortolkes således, at den ikke udelukker en ensidig afrunding af pengebeløb såsom enhedspriser, der anvendes i mellemudregninger af beløb, der skal betales eller kontoføres, for så vidt som afrundingen ikke for de øvrige involverede økonomiske aktører indebærer en forhøjelse af de beløb, der skal betales eller kontoføres, og som var forblevet uændrede, hvis ikke der var sket en omregning til euro.

63. Enhedspriser, der anvendes i mellemudregninger af pengebeløb, der skal betales eller kontoføres, kan i medfør af forordning nr. 1103/97 afrundes ensidigt af den ene part, men forordningen opstiller en begrænsning for en sådan afrunding: Den må ikke føre til en systematisk forhøjelse af disse beløb. Hvorvidt en ensidig afrunding er i strid med artikel 3, må vurderes fra sag til sag. Vurderingen vil afhænge af variabler, som vil være forskellige fra den ene medlemsstat til den anden. En af variablerne kan f.eks. være værdien af den mindste underenhed af den nationale valuta, som enhedspriserne tidligere var angivet i.

64. Jeg skal forsøge ud fra de tal, som Landgericht München har fremlagt i nærværende sag, at gøre dette spørgsmål mere klart ved at give et eksempel på en afrunding, der kunne have været foretaget ensidigt uden at overtræde artikel 3 i forordning nr. 1103/97.

65. Inden omregningen af tyske mark til euro koster en telefonsamtale på ti minutter til f.eks. minutprisen på 0,05 DEM for opkald efter kl. 21 til fastnettet forbrugeren 0,50 DEM. Efter omregningen til euro og O2's efterfølgende afrunding koster samtalen 0,586749 DEM, som, når det rundes op til nærmeste pfennig, giver en prisforhøjelse på 9 pfennig i forhold til det beløb, som i kontrakten var aftalt med kunden for en ti minutters samtale til den bestemte takst. Hvis der ikke blev foretaget afrunding efter omregningen til euro af denne specifikke minutpris, ville prisen være 0,0255645 EUR, som repræsenterer den højeste grad af nøjagtighed. En afrunding af dette beløb til fire decimaler ville give en minutpris på 0,0256 EUR. Hvis denne minutpris blev brugt i de relevante udregninger, ville forbrugeren skulle betale 0,256 EUR for samtalen på ti minutter. En afrunding af dette beløb til nærmeste cent efter artikel 5 i forordning nr. 1103/97 giver 0,26 EUR. Dette beløb svarer til 0,5085158 DEM, som, med en afrunding op til nærmeste pfennig, svarer til 0,51 DEM i stedet for beløbet på 0,50 DEM, som skulle betales før omregningen og afrundingen.

66. En afrunding til fire decimaler garanterer tilsyneladende ikke, at de kunder, som vælger denne bestemte takst, ikke udsættes for en forhøjelse af de beløb, der skal betales eller kontoføres, og som ikke var steget, hvis der ikke var sket en omregning til euro. Hvis kunden i stedet for et ti minutters opkald imidlertid foretager et opkald på 15 minutter til den samme takst, vil denne skulle betale 0,384 EUR (0,0256 EUR x 15), som giver 0,38 EUR, når det rundes nedad til nærmeste cent. Dette beløb svarer til 0,74 DEM i stedet for det beløb på 0,75 DEM, som man skulle have betalt for den samme telefonsamtale inden omregningen til euro (en reduktion på 0,01 DEM). Hvis vi endvidere tager f.eks. en telefonsamtale på fem minutter til den specifikke takst, ville kunden, med en afrunding til fire decimaler, skulle betale 0,13 EUR, som svarer nøjagtigt til beløbet på 0,25 DEM, som vedkommende skulle have betalt for en samtale på fem minutter til den samme takst inden omregningen.

67. Det fremgår af ovenstående eksempel, at afrundingen til fire decimaler kan medføre nogle ændringer, enten opad eller nedad, af de beløb, der skal betales for de enkelte telefonopkald, som er foretaget til en bestemt minutpris. Det er imidlertid vigtigt at bemærke dels, at en ændring, hvis den overhovedet indtraf, ikke ville overstige et beløb i euro, der svarer til 0,01 DEM, og at ændringen frem for alt ville være af tilfældig karakter, idet den udelukkende ville være afhængig af den nøjagtige varighed af telefonsamtalen. Det endelige resultat ville med andre ord være neutralt med hensyn til, hvad der var aftalt i kontrakten mellem parterne.

Selv om de enkelte kunder kan kontrollere, hvor længe en telefonsamtale varer, er det ikke realistisk at antage, at kunderne vil beslutte (og være i stand til) at tilrettelægge deres telefonsamtaler således, at de sikrer, at de varer et bestemt antal minutter (f.eks. 15 minutter i stedet for 14) til bestemte takster, for at opnå en gevinst, som under alle omstændigheder aldrig ville overstige 0,01 DEM for hver enkelt telefonsamtale.

68. Selv om en ensidig afrunding til fire decimaler under de ovenfor beskrevne omstændigheder ikke repræsenterer den størst mulige nøjagtighed, ville den således ikke påvirke de kontraktbetingelser, som er aftalt af parterne, og ville derfor være acceptabel i medfør af forordning nr. 1103/97. Det samme er imidlertid ikke tilfældet for en afrunding til nærmeste cent, som den, der ensidigt er foretaget af O2 i nærværende sag. Det, der fremstilles som (og burde være) en neutral omregnings- og afrundingsoperation, dækker i virkelighed over en prisforhøjelse.

69. Det ville have været muligt i medfør af artikel 3 i forordning nr. 1103/97 ensidigt at afrunde de forskellige minutpriser inden for en tarif som »Genion Home«-tariffen til fire decimaler, men ikke til nærmeste cent eller endog tre decimaler, da de to sidstnævnte afrundingsmetoder ikke er i overensstemmelse med reglen om kontinuitet i kontraktbetingelser og omregningsoperationens neutralitet for så vidt angår værdien af pengebeløb, som er omhandlet i disse kontraktbetingelser. Dette betyder med andre ord, at de forskellige minutpriser kan afrundes, for så vidt som afrundingen giver en grad af ækvivalens mellem enhedsprisen udtrykt i euro og den samme pris udtrykt i den nationale valuta, som er tilstrækkelig til at sikre, at systematiske forhøjelser af de beløb, der skal betales eller kontoføres, undgås.

70. Det ovenstående illustreres af det forhold, at visse tyske telefonselskaber omregnede deres minutpriser og afrundede dem til fire decimaler [30]. Andre selskaber afrundede disse priser til tre decimaler, men rundede dem altid nedad og således altid til kundernes fordel.

71. I den i punkt 70 omtalte situation, eller i ethvert andet tilfælde, hvor der sker en nedrunding, som kommer de andre involverede økonomiske aktører (dvs. forbrugerne) til gode, medfører den pågældende afrundingspraksis ikke en overtrædelse af artikel 3 i forordning nr. 1103/97. Et sådant tilfælde indebærer faktisk alle kunders stiltiende accept af en prisreduktion.

30 — Hvis O2 havde gjort det samme, havde selskabets udtrykkeligt erklærede bekymring med hensyn at sikre, at forbrugerne var i stand til at sammenligne de minutpriser, som de forskellige telefonselskaber tilbød, været overflødig.

72. Endelig er begrænsninger af den ensidige afrunding af enhedspriser, som er i overensstemmelse med ovennævnte kriterier, også væsentlige for at undgå, at man bevæger sig for langt væk fra den største unøjagtighed i afrundingen, som euro-forordningerne tillader ved omregning af beløb, der skal betales. Den maksimale afrundingsunøjagtighed, som tolereres efter artikel 5 i forordning nr. 1103/97 ved omregning til euro af et beløb, der skal betales eller kontoføres, er 0,005 EUR. Det ville ikke være i overensstemmelse med det mål, som er formuleret i artikel 5, nemlig at sikre en høj nøjagtighed i omregningen af beløb, der skal betales, hvis en kontraherende part fik lov til ensidigt at beslutte at afrunde et beløb, som anvendes i forbindelse med beregningen af sådanne beløb, således at resultatet faktisk blev en langt lavere nøjagtighed af de beløb, der skal betales.

III — Forslag til afgørelse

73. Jeg foreslår derfor, at de præjudicielle spørgsmål, som er forelagt af den nationale domstol, besvares således:

»1) Et beløb såsom en minutpris er ikke et beløb, der skal betales eller kontoføres i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 5 i forordning nr. 1103/97. Det er et pengebeløb, som anvendes i de mellemudregninger, som foretages for at bestemme de beløb, der skal betales eller kontoføres.

2) Forordning nr. 1103/97 skal fortolkes således, at den ikke udelukker en ensidig afrunding af pengebeløb såsom minutpriser, der anvendes i mellemudregninger af beløb, der skal betales eller kontoføres, som aftalt mellem parterne i en kontrakt, for så vidt som en sådan afrunding, jf. artikel 3 i forordning nr. 1103/97, ikke indebærer en systematisk forhøjelse af de pengebeløb, der skal betales eller kontoføres.«